

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975) www.economy.nayka.com.ua | № 8, 2021 | 26.08.2021 р.

DOI: [10.32702/2307-2105-2021.8.78](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.8.78)

УДК 658:005:336.22

О. В. Ревенко,

*к. е. н., доцент, доцент кафедри економіки підприємства та організації бізнесу,
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
ORCID ID: 0000-0003-0110-7291*

ВПЛИВ ПОДАТКОВИХ ФАКТОРІВ НА РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

О. Revenko

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Business Economics and Management, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

THE INFLUENCE OF TAX FACTORS ON THE ENTERPRISE RESULTS

Наявні проблеми в українській економіці часто пов'язані з податковою системою, а саме з існуючим інструментарієм податкового регулювання діяльності підприємств. Поступово країна намагається змінюватися, зокрема шляхом редагування норм Податкового кодексу та діджиталізації послуг. У статті досліджено стан та структуру бізнес-середовища як об'єкта державного регулювання в транзитивних умовах. Визначені спільні риси податкової підтримки населення та бізнесу в європейських країнах та Україні під час пандемії. Проаналізовано податкові аспекти державного регулювання бізнес-середовища. Обґрунтовано склад та характер впливу факторів механізму державного регулювання бізнес-середовища на особливості розвитку підприємств. Доведено, що економічний потенціал підприємства формується під впливом податкових факторів (рівня податкового навантаження на підприємство, його соціальної відповідальності та податкового іміджу). Розглянуто особливості аналізу наслідків змін у процедурах справляння окремих платежів для формування результатів діяльності підприємства. Зосереджено увагу на актуальності впровадження повноцінної системи податкового планування на підприємствах.

Existing problems and gaps in the Ukrainian economy are often related to the tax system, namely the existing tools of enterprises tax regulation. Gradually, the country is trying to change, in particular by editing the rules of the Tax Code and digitalization of services, but it is still far from perfect. Effective reforms are important because they help create an investment climate and build relationships between foreign companies and Ukrainian ones with a greater degree of trust. The article examines the state and structure of business environment in Ukraine as an object of state regulation in a transitional economy. The common features of tax support for the population and business in European countries and Ukraine are identified, among which are:

- deferral of tax payments for individuals and legal entities without the application of penalties;*
- postponement of tax reporting deadlines;*
- a moratorium on tax audits for a specified period;*

- social payments to business entities;
- exemption from payment of certain enterprises taxes that operate or have suffered during the quarantine period.

Tax aspects of business environment state regulation are analyzed. The composition and nature of the state regulation mechanism influence on the peculiarities of enterprise development are substantiated.

It is proved that the economic potential of the enterprise is formed under the influence of tax factors, which can be considered in terms of the level of tax burden on the enterprise, its social responsibility and tax image. The analysis peculiarities of the changes consequences in the procedures of making separate payments for the formation enterprise results (in particular, corporate income tax, tax value-added, single social contribution, personal income tax, single tax) are considered.

It is noted that it is urgent to understand both the state and enterprises that transparent business has huge advantages and prospects. Mastering this concept is essentially difficult and costly in the initial stages, but it carries invaluable experience and skills to work in difficult and adverse conditions. The state responsibility for the established business environment determines the level of transparency and effectiveness of the social agreement between it and business, strengthening its social responsibility and tax image.

Attention is focused on the fact that in modern conditions the urgency of implementing a full-fledged system of tax planning in enterprises is increasing. It will effectively manage costs and forecast economic and social effects as a result of their activities, taking into account changes in tax factors.

Ключові слова: податкові фактори; результати діяльності підприємства; податкове навантаження; витрати; економічний потенціал підприємства; соціальна відповідальність.

Key words: tax factors; results of enterprise activity; tax on loading; expenses; economic potential of the enterprise; social responsibility.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Ефективність сучасної економіки будь-якої країни нерозривно пов'язана зі створенням належних умов, за яких керівники та власники підприємств постійно здійснюють пошук нового, розвивають економічні відносини та запускають механізми життєвого циклу. Рушійні сили цих процесів значною мірою залежать від характеристик бізнес-середовища, яке утворюється та змінюється під впливом не тільки суб'єктів ринку, а й державної політики. Якісне бізнес-середовище є передумовою ефективного використання економічного потенціалу підприємств, підвищення ефективності і стабільності економічної системи, формування та посилення конкурентних позицій країни в глобальному просторі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальні теоретичні та науково-практичні аспекти податкового регулювання, а також формування фінансових результатів підприємств знайшли своє відображення у дослідженнях як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, зокрема, таких, як: Ю. Іванов, В. Карауш, В. Карпова, І. Майбуров, О. Найденко, В. Слюсаренко, А. Соколовська та ін. Найчастіше успішність впровадження інструментарію податкової політики на макро- та мікрорівні залежить від чіткого обґрунтування ключових проблем та рушійних сил в цій сфері. В таких умовах необхідним є критичне оцінювання можливостей оцінювання та прогнозування їх впливу на економічні та соціальні результати діяльності бізнес-структур.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). В статті за мету обрано аналіз характеру впливу податкових факторів на результати діяльності підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. З економічної точки зору вкрай важливим для розвитку бізнесу стає проблема формування ефективного механізму державного регулювання бізнес-середовища, причому як з боку держави, так і самого підприємства.

Поняття «бізнес-середовище» активно досліджується у науковому просторі та узагальнено постає сукупністю факторів, у межах яких здійснюється господарська діяльність з метою отримання прибутку. Його елементи у різних підходах різняться. Особливістю розвитку бізнес-середовища є перманентна зміна факторів за кількісними та якісними параметрами. Але одностайною є думка, що внутрішнє середовище

кожного підприємства як відкритої системи здатне змінюватись під впливом зовнішнього середовища, в якому і виявляється кінцевий результат господарської діяльності.

За визначенням Світового банку, бізнес-середовище складається з набору інституціональних, нормативно-правових та регуляторних умов, за яких працює бізнес [3, с. 11]. Слід зазначити, що податкові фактори у бізнес-середовищі можна виявити як у чистому вигляді, так і у опосередкованому (як соціальні та економічні ефекти). Становлення та розвиток бізнес-середовища в Україні супроводжувалося значними девіаціями: відсутністю поступового первісного нагромадження капіталів, тривалого розвитку підприємницького менталітету та навичок, послідовності, системності, а іноді й логіки, у прийнятті рішень тощо. Підприємницький сектор розвивався за відсутності виваженої стратегії розвитку взаємодії держави і бізнесу.

Як бачимо, бізнес-середовище в Україні хоча й у цілому (щодо наявності обов'язкових своїх складників) сформоване, однак характеризується, з одного боку, значним проникненням у господарські питання держави та суб'єктів влади, а з іншого, – недостатньою їх зацікавленістю в існуванні стійкого, цивілізованого, ефективного та дієвого середовища господарської діяльності. Часті радикальні зміни «правил гри» додатково тому підтвердження. Крім того, позаринкові форми взаємодії держави і бізнесу стали «нормою» в сучасному суспільстві, а їх викорінення із суспільної свідомості вбачається довготривалим процесом. У зв'язку із цим нагальним є розуміння як з боку держави, так і з боку підприємств, що прозорий бізнес має величезні переваги та перспективи. Так опанування такої концепції є по суті складним та витратним на початкових етапах, але несе в собі неоціненний досвід та навички роботи у важких і несприятливих умовах. Саме відповідальність держави за сформоване бізнес-середовище визначає рівень прозорості та дієвості суспільної угоди між нею та бізнесом, а недосконалість законодавства, низький рівень моралі, слабка дієвість ринкових і суспільних інститутів не здатні забезпечити підприємствам правильні орієнтири діяльності.

Виклики та загрози, спричинені пандемією, вимагають від влади ухвалення швидких і дієвих рішень щодо посилення гнучкості та одночасно ефективності податкової політики, а також реалізації комплексу заходів з пом'якшення негативних соціально-економічних наслідків, насамперед, спрямованих на збереження доходів населення та робочих місць. Вони різняться від країни до країни, але все ж таки можна простежити й певні спільні риси податкової підтримки населення та бізнесу в європейських країнах та Україні:

- відстрочка податкових платежів як для фізичних, так і для юридичних осіб без застосування штрафних санкцій;
- перенесення строків подачі податкової звітності;
- мораторій на проведення податкових перевірок на визначений строк;
- соціальні виплати суб'єктам підприємницької діяльності;
- звільнення від сплати певних податків підприємств, що працюють або постраждали в період карантину (наприклад, ЄСВ) тощо.

За фактом умови дуже складні. А будь-які точкові зміни, як і короткострокова бездіяльність уряду, миттєво призводять до різких коливань результатів діяльності підприємств.

За аналітичними даними звіту ДПС за період мораторію на проведення перевірок з 18 березня 2020 р. за рік охоплено всього 0,7% від зареєстрованих юридичних осіб (8,7 тис.) та стільки ж від фізичних (самозайнятих) осіб (13,6 тис.), в результаті яких донараховано 17,7 млрд грн (зокрема, упереджено несплату податків на суму 5,5 млрд грн). Якщо розглядати виявлені порушення за видами податків (зборів), то найвагомійші суми складають: податок на прибуток – 8 783,1 млн грн; податок на додану вартість – 5 808,3 млн грн; акцизний податок – 65,6 млн грн; податок на доходи фізичних осіб – 817,1 млн грн; військовий збір – 61,8 млн грн; єдиний соціальний внесок – 122,9 млн грн. За припущеннями аналітиків розрахована сума втрат бюджету сягає близько 20,2 млрд грн [4, с. 25]. Але мета одна – зберегти бізнес в період пандемії та економічні відносини, пов'язані з ним.

Слід зазначити, що недостатньо опрацьовані механізми та окремі стимули можуть мати тривалі негативні наслідки для національної та регіональної економіки. Тому заходи, які вживаються в сучасних умовах, не повинні стати причиною нестабільності у майбутньому. Особливо зважаючи на загальні принципи податкового законодавства щодо забезпечення його стабільності, економічності та соціальної справедливості. Тому доцільно акцентувати увагу на більш ефективних інструментах, від яких є користь, насамперед, малому й середньому бізнесу; на інвестиціях у найбільш важливі сфери національного господарства, зміцненні системи охорони здоров'я та соціального захисту, а також на збалансуванні економіки [5, с. 6].

Отже, державні органи мають забезпечити тісне співробітництво та координацію дій між собою, із бізнес-структурами та учасниками фінансового ринку. Мета такої взаємодії – це відновлення та збереження спроможності фінансової системи забезпечувати зростання економіки. Найдієвішим і гнучким механізмом державного регулювання бізнес-середовища, як свідчить досвід розвинених країн, була і залишається податкова система. При визначенні пакету фіскальних заходів щодо подолання наслідків пандемії для економіки України слід враховувати такі базові положення (принципи):

- недостатній розмір коштів для здійснення фінансової допомоги бізнесу й населенню зумовлює акцентування державної підтримки на податковому стимулюванні фінансового та нефінансового характеру.

- ефективність податкової політики можна підвищити, орієнтуючись на забезпечення зручності та зменшення витрат часу та коштів на процедури, необхідні для виконання податкового обов'язку платниками податків;

- ефективна протидія податковим правопорушенням як елементу захисту економічної конкуренції, податкової конкуренції та податкового іміджу на макrorівні;

- тимчасовий адресний характер податкового стимулювання, який передбачає отримання допомог у вигляді податкових пільг, зокрема розстрочок сплати податків, суб'єктами тих видів діяльності, які найбільше постраждали від пандемії. І тут, дійсно, такий шлях має сприйматись як тимчасовий, за для непорушення принципу нейтральності оподаткування;

- ефективна боротьба із тіньовим сектором економіки. Незважаючи на те, що в певних аналітичних документах тіньовий сектор в кризових умовах сприймається як додаткова «подушка» безпеки, все ж потрібно тримати руку на пульсі та скорочувати його частку. Мінімізація проявів та залучення до оподаткування тіньового сектору економіки є важливим інструментом протидії кризових явищ;

- поступова та розвинена технологізація дозвільних і податкових процедур. Це вкрай важливо як з точки зору зручності та зниження витратності дозвільних сервісів та процесу виконання своїх обов'язків платниками податків, так і протидії поширенню коронавірусу. Поширеними стали процедури отримання цифрового підпису, подачі заяв, електронні реєстри та електронна черга в контролюючі органи, а також е-сервіси такого плану: єдиний рахунок, е-РРО, е-повернення, е-акциз, е-податки, об'єднана звітність тощо.

Постає питання, чи можуть окремі суб'єкти господарювання впливати на цей процес. Відповідь може бути неоднозначною, і ось чому. З одного боку, зміни у подібних механізмах можуть бути викликані реакцією на відповідну економічну поведінку бізнесу. Звідси і поставлені цілі щодо підтримки (обмеження розвитку) певних сфер. А також корективи у процедурах податкового контролю. З іншого боку, бізнес має право впливати на управлінські дії влади через законні методи (експертиза нормативно-правових актів, обговорення, внесення пропозицій, утворення професійних громадських організацій та рад тощо). Тобто чим більш активна громадська позиція бізнесу, тим може бути значнішим її вплив на державне регулювання. Таке партнерство здатне посприяти позитивному відношенню до державних структур і їх рішень, а також сформувати нові типів суспільних відносин (боротьба з корупцією, пріоритетність соціально відповідальної поведінки, скорочення тіньового сектора, діалогова взаємодія платників податків і контролюючих органів тощо).

Охопити всебічність та взаємозалежності ключових елементів механізму державного регулювання бізнес-середовища на рівні країни та з боку бізнесу можна через розгляд податкової складової факторів впливу на економічний потенціал підприємства, що показані на рисуюнок 1.

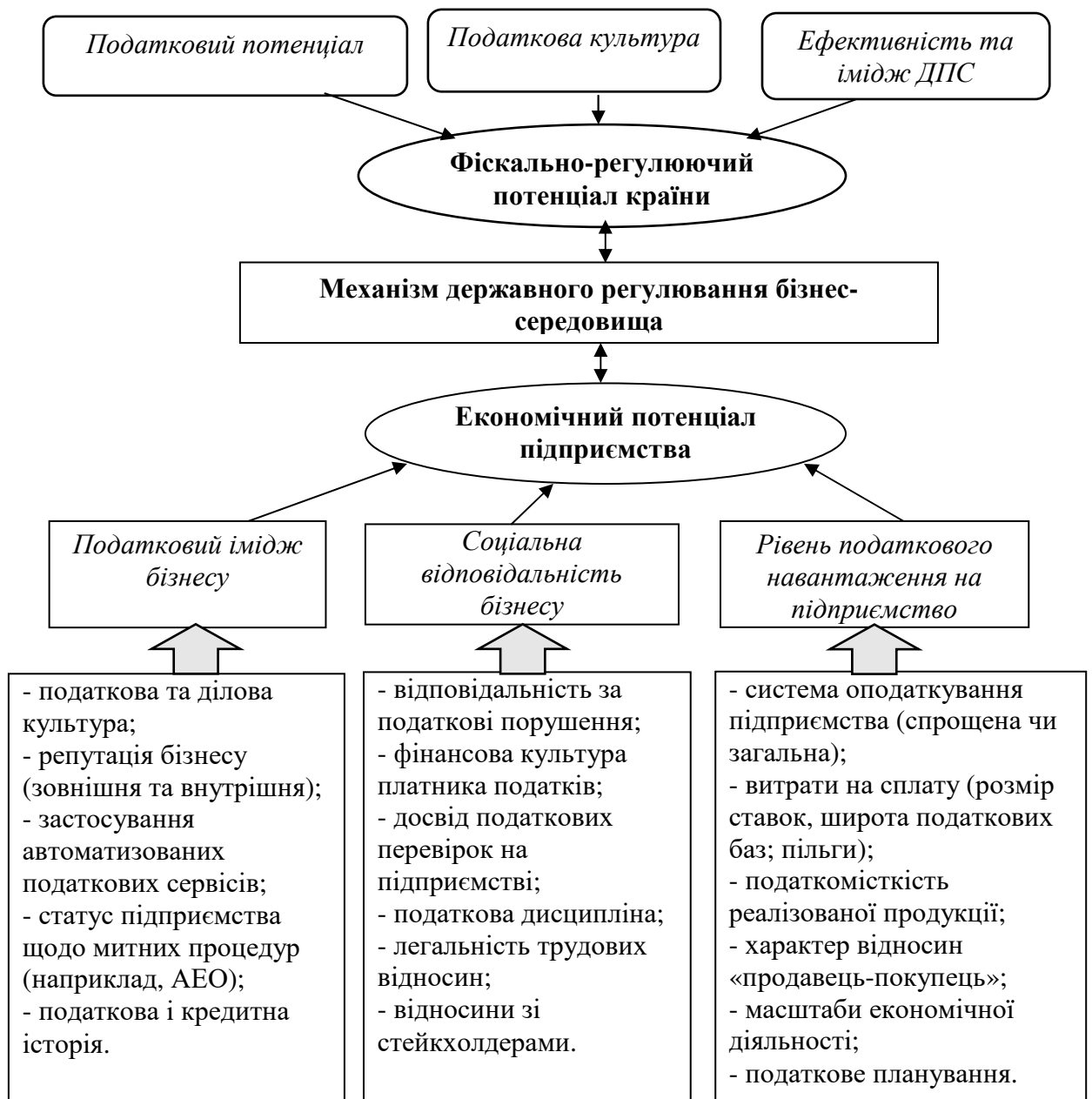

Рисунок 1. Податкова складова факторів впливу на економічний потенціал підприємства

Джерело: авторська розробка

Кожен з цих елементів був окремо розглянутий різними вченими. Та найбільше їх цікавило те, що всі вони щільно пов'язані між собою. Спільною рисою для цих елементів є схожий вплив на стабільний розвиток економічної системи.

Фіскально-регулюючий потенціал країни виступає зовнішнім фактором впливу як на національне бізнес-середовище, так і на перспективу залучення іноземного капіталу (інвестиції чи розташування іноземних підприємств). Обрана модель податкової політики в країні та елементний склад податкової системи є ключовими факторами впливу на такий потенціал в цілому, та економічний потенціал підприємств, зокрема. Транспонуються такі взаємовпливи через податковий менталітет та податкове навантаження, які й будуть утворювати відповідний рівень податкової культури населення, а, отже, і соціальну відповідальність бізнесу.

Економічний потенціал підприємства формується під впливом податкових факторів, які можна розглядати з точки зору рівня податкового навантаження на підприємство, його соціальної відповідальності та податкового іміджу. Так податки впливають на виробничу діяльність підприємств, на їх прибутковість, платоспроможність, можливість формування фінансових ресурсів, конкурентоспроможність товару тощо. Рівень цього впливу залежить від податкової системи – самого складу податків, рівня їх фіскальності, методів справляння, стабільності та досконалості податкового механізму.

Складність функціонування податкової системи відносно певного кластеру підприємств виявляється при аналізі окремих платежів, які чинять найбільший вплив на їх діяльність, зокрема податку на прибуток

підприємств, ПДВ, єдиного податку, ЄСВ та податку на доходи фізичних осіб. Критерієм оцінки впливу зазначених податків на роботу підприємств може бути прибуток, що є основним власним джерелом фінансових ресурсів для подальшого розвитку. Податок на прибуток сплачується як частина від нього і тому має значний вплив на функціонування суб'єктів господарювання, адже при цьому зменшуються можливості розширеного відтворення.

Стосовно податку на додану вартість, слід зазначити, що його вплив на діяльність підприємства великою мірою залежить від призначення товару і типу покупця. Якщо покупець використовує придбаний товар як засіб виробництва (має можливість відшкодувати суми ПДВ, які входять у ціну), то ймовірніше, що зміни ставок ПДВ не справлятимуть значного впливу на фінансовий стан продавця товару. Якщо покупець використовує придбаний товар як предмет споживання, то ймовірніше, що ефект від зміни ставок ПДВ буде розглядатися між товаровиробником-продавцем і споживачем у відповідності з особливостями еластичності попиту на цей товар. Також вагомим фактором стає податковий статус контрагентів. В принципі, високі ставки ПДВ негативно впливають на економічну діяльність підприємства внаслідок наявності часового розриву між моментом оплати ПДВ у ціні товару і моментом відшкодування його з бюджету, а також внаслідок підвищених витрат на придбання додаткових матеріально-технічних ресурсів у разі розширення виробництва.

Окремо слід сказати про систему оподаткування підприємства. Підприємство усвідомлено обирає спрощену чи загальну систему застосовувати, залежно від відповідності критеріям, які дозволяють такий вибір та, звісно, економічної доцільності такого рішення. Останнє може бути визначено шляхом податкового планування, аналізу доходів та витрат, а також особливостей відносин зі стейкхолдерами. Встановлення розміру ставок єдиного податку (для 1-3 груп) знаходиться в компетенції місцевих органів влади.

В сучасних умовах підприємці (особливо малий бізнес) часто розглядають можливості зниження витрат за рахунок платежів, пов'язаних з заробітною платою (ПДФО, ЄСВ, військовий збір), на жаль, нелегальними способами. Така ситуація викривлює сутність трудових відносин підприємств з найманими працівниками, а це вже питання не тільки економії коштів, а соціальної відповідальності, причому обох сторін цих відносин.

Особливостями сучасного періоду є ситуаційні зміни, спричинені пандемією коронавірусу та військовим конфліктом. Подібні заходи не тільки стосуються економічної безпеки, а й зміцнюють фінансово-регулюючий потенціал країни, не відлякуючи іноземних представників бізнесу чи інвесторів. Отже, державне регулювання бізнес-середовища є інтегральним процесом макрорегулювання економіки, фінансів і економічних відносин в країні, сутність якого полягає у науково та практично обґрунтованому оперативному втручанні в хід соціально-економічних процесів. Всі економічні, фінансові, податкові методи та регуляторні процедури державного регулювання повинні бути тісно взаємопов'язані, що є необхідною умовою ефективності кожного з них окремо.

Часто перед владою країн постає питання, що краще: державне регулювання чи дерегуляція. В транзитивних умовах слід тяжіти до їх поєднання, при цьому його міра в кожному випадку має обумовлюватись менталітетом, традиціями та історичним досвідом конкретної держави.

При обґрунтуванні вибору моделі податкової політики слід відштовхуватися від того, яким чином буде досягатись розвиток. Будь-який процес розвитку пов'язаний зі зняттям протиріч, що викликають певні конфлікти в бізнес-середовищі. Отже, розглянемо, що ж лежить в основі формування і вирішення конфліктних ситуацій. Велика кількість і різноманітність конфліктів в бізнес-середовищі підтверджують доцільність розгляду природи їх виникнення.

Конфлікт інтересів в тій або іншій мірі регулюється нормами суспільної поведінки: правовими, моральними, політичними, релігійними тощо. Нормативне регулювання конфліктів робить соціальну і економічну систему більш стабільною, обумовлює довгостроковий порядок розвитку і вирішення суперечок, в процесі яких сам конфлікт і його учасники одержують певні моральні оцінки. Проте, вони, як правило, бувають неоднозначними або навіть протилежними, що обумовлено різним сприйняттям моральних і юридичних норм різними соціальними групами і окремими індивідами. В наслідок цього конфлікт і його причини нерідко оцінюються по-різному не тільки учасниками, але і оточенням, що може призводити до збільшення його масштабів. Прикладом може бути девіантна поведінка суб'єкта бізнесу як учасника податкових відносин, зниження прозорості інформації перед споживачами або застосування методів недобросовісної конкуренції. Цікавим є той факт, що в країнах з розвинутою ринковою економікою платник податків занепокоєний не тільки відповідальністю (фінансовою, адміністративною, кримінальною) за порушення в податковій сфері, а й боїться публічної ганьби. В країнах пострадянського простору відношення до відповідальності дещо інше. Платники податків одержують додаткові грошові засоби для неформального вирішення невідкладних виробничих питань, ведення бізнесу, інвестування, рішення соціальних проблем в умовах існування корупції і нерозвиненості демократичних інститутів. В той же час, для держави ухилення від сплати податків призводить до черги негативних наслідків: відтоку капіталу за кордон, недостатнього фінансування соціальної сфери, розквіту корупції, деформації морально-етичних цінностей, основ добросовісної конкуренції, зокрема податкової. Для підприємств наслідки теж фатальні: від зниження ділової репутації до втрати бізнесу та несення кримінальної відповідальності.

Немаловагому роль у конфліктах також відіграє суб'єктивний фактор. Оскільки і бізнес-середовище, і керівники підприємств, і відповідальні особи самих суб'єктів державного регулювання мають в своїй основі людей та відносини між ними, найчастішими проявами конфліктних ситуацій будуть міжособистісні конфлікти, система морально-етичних цінностей та, так званій, творчій прорив. Вони можуть виникати і на рівні зовнішнього середовища, і на рівні внутрішнього – тобто підприємства. Значення суб'єктивного фактору різко зростає в перехідні періоди (у транзитивних умовах), коли закономірності існуючого укладу ослаблюється, а нового ще повністю не склалися [2, с. 103]. Тоді рушійною силою розвитку стають творчі прориви (нові підходи, інновації, докорінні переформатування, зміна ідеології, реформаторські пропозиції тощо).

Як було виявлено, на легкість ведення бізнесу останніми роками впливає система різноспрямованих факторів, два з яких мали суттєві поліпшення до початку реформ, а потім почали погіршувати свої позиції (за даними Doing Business [1; 6]). Мова йде про сплату податків та міжнародну торгівлю. Їх сильний зв'язок спостерігається у інтеграційних процесах до ЄС. Отже, є сенс окремо приділити уваги цьому питанню. Як відомо, Україна вже змогла досягти великого зростання у торгівлі з ЄС. Ключовим для подальшого покращення може стати законодавча конвергенція, тобто Україна має гармонізувати свої нормативні акти й закони з європейськими нормами та стандартами. У плані податків мова йде про ПДВ, пільги та етику бізнесу. Для покращення зовнішнього іміджу України, насамперед, має покращитись внутрішній. Таким чином спочатку потрібно створити так звану економіку для людей та розвитку малого підприємництва.

В свою чергу тенденція глобалізації податкової конкуренції обумовлює необхідність врахування при виборі податкової політики можливої реакції як резидентів, так і нерезидентів, аналізу її економічних наслідків, а також планування альтернатив захисту держави від згубної податкової конкуренції з боку інших країн. Враховуючи важливу роль податкової конкуренції та поки що низьку податкову конкурентоспроможність України, актуальним довгий час є пошук ефективної моделі побудови зовнішньоекономічних зв'язків з урахуванням їх позитивних на негативних податкових наслідків. Основними перевагами від інтеграції для бізнесу і економіки України в цілому мають стати мультиплікативний ефект від розвитку експорту, інноваційний розвиток, ефект масштабу.

Таким чином, незважаючи на видимі зміни, на сьогодні маємо багато проблем та прогалин в українській економіці. Це також стосується і податкової системи. Поступово країна намагається змінюватися, зокрема шляхом редагування Податкового кодексу та діджиталізації послуг, та все ж до ідеалу ще далеко.

Українська податкова система та законодавство мають певні проблеми, які потрібно вирішити перед вступом до ЄС. Головним інструментом покращення як внутрішнього, так і зовнішнього іміджу є, з одного боку, зміна або реформування податкової системи, а з іншого – податкова культура та соціальна відповідальність бізнесу. Найболючішими проблемами вважають корупцію та ще значну тіньову економіку.

Також потрібно реформувати непрямі податки, зокрема ПДВ. Наразі наявні складні адміністративні операції, пов'язані з цим податком та широке коло пільг. З року в рік суб'єкти бізнесу стикаються з проблемною процедурою відшкодування цього податку. Станом на 01.01.2021 р. залишок сум ПДВ, задекларованих до бюджетного відшкодування, становив 18,3 млрд грн, у тому числі 13,7 – це суми, заявлені у грудні 2020 року, що менше на 9,1 млрд грн за залишок таких сум станом на 01.01.2020 (27,4 млрд грн, у т.ч. суми, заявлені у грудні 2019 року – 13,7 млрд грн) [4]. І хоча позитивні зрушення вже є, 80 % відшкодування отримано на початку 2021 р., все ж суми фігурують значні, до того ж це короткострокова динаміка, яка буде перспектива, незрозуміло, зважаючи на дефіцит бюджету. Отже, спростивши їх (процедури), можливо буде покращити рівень контролю за дотриманням податкових зобов'язань щодо ПДВ. Для подолання проблем потрібно, перш за все, визначити подальші податкові пріоритети, потім вже по мірі реалізовувати задумане.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Складним питанням для влади залишається знайти компроміс між втручанням в економіку та дерегулюванням бізнес-середовища. Система дерегулювання бізнесу стосується, насамперед, порядку реєстрації та ліквідації суб'єктів господарювання, спрощення процедур ліцензування та контролю за діяльністю, оподаткування та т.п. при одночасному жорсткому контролі з боку інститутів громадянського суспільства та держави за дотриманням цих процедур. Це можливо за умов розвитку певної системи цінностей громадян та соціальної відповідальності бізнесу як пануючої концепції. Тому сьогодні при виборі моделі державної економічної політики та, особливо, при розробці стратегії соціально-економічного розвитку країни в транзитивних умовах слід розумно поєднувати механізми самоорганізації з практикою свідомого державного регулювання.

Ефективність податкової політики зумовлюється її відповідністю потребам соціально-економічного розвитку держави та інтересам фізичних осіб, можливостям економіки. Реакція суб'єктів господарювання на зниження рівня оподаткування може коригуватися окремими чинниками: рівень монополізації економіки; рівень прибутковості, рівень інфляції; рівень економічної та політичної стабільності; наявність різних форм власності; зміни структури підприємств за розміром, видом діяльності тощо. Отже, під час проведення реформ слід чітко розуміти, що податкова політика може бути лише допоміжним інструментом у загальних заходах регулювання економіки. Інструменти податкового регулювання не розглядаються в чистому вигляді, оскільки результат їх проведення залежить від багатьох макроекономічних чинників.

В сучасних умовах підсилюється актуальність впровадження повноцінної системи податкового планування на підприємствах, що дозволить їм ефективно управляти витратами та прогнозувати економічні і соціальні ефекти як результати їх діяльності з урахуванням змін податкових факторів. Методичне забезпечення цих процесів має великий науковий інтерес у подальших дослідженнях.

Список літератури.

1. Ведение бизнеса 2018. Реформирование для создания рабочих мест URL: <https://russian.doingbusiness.org/ru/reports/global-reports/doing-business-2018> (Дата звернення 14.05.2021).
2. Кирвель Ч. С., Водопьянов П. А. Субъективный фактор как детерминанта жизнеустройства общества / Гуманитарный вестник ЗДІА. 2017. Выпуск 69. С. 98-104.
3. Прушківська Е.В. Еволюція поглядів на суть та зміст структурних змін. *The Economic Messenger of the NMU*. 2015. № 4. С. 6–12.
4. Публічний звіт ДПС за 2020 рік URL: <https://tax.gov.ua/media-tsentr/prezentatsiyni-materiali/454960.html> (Дата звернення 16.05.2021).
5. Удосконалення податкової системи України в контексті викликів та загроз, спричинених поширенням COVID-19. Аналітична записка / за ред. О. Драган, С. Брехова, О. Нагорічної. Ірпінь: НДІ фіскальної політики, 2020. 96 с.
6. DOING BUSINESS – 2020. Оценка бизнес-регулирования <https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/country/u/ukraine/ukr.pdf>. (Дата звернення 14.05.2021).

References.

1. The websait of The World Bank (2018) “Doing business 2018. Reforming to create jobs”, available at: <https://russian.doingbusiness.org/ru/reports/global-reports/doing-business-2018> (Accessed 14 May 2021).
2. Kyrvel, Ch. S. and Vodopianov, P. A. (2017), “Subjective factor as a determinant of society”, *Humanitarnyi visnyk ZDIA*, vol. 69. pp. 98-104.
3. Prushkivska, E.V. (2015), “Evolution of views on the essence and content of structural changes”, *The Economic Messenger of the NMU*. vol. 4. pp. 6–12.
4. The websait of State Tax Service of Ukraine (2021) “Public report of the State Tax Service for 2020”, available at: <https://tax.gov.ua/media-tsentr/prezentatsiyni-materiali/454960.html> (Accessed 16 May 2021).
5. Drahan, O., Brekhov, C. and Nahorichna, O. (2020), *Udoskonalennia podatkovoi systemy Ukrainy v konteksti vyklykiv ta zahroz, sprychynenykh poshyrenniam COVID-19. Analitichna zapyska* [Improving Ukraine's tax system in the context of the challenges and threats posed by the spread of COVID-19. Analytical note], NDI fiskalnoi polityky, Irpen, Ukraine.
6. The websait of The World Bank (2020), “DOING BUSINESS – 2020. Assessment of business regulation”, available at: <https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/country/u/ukraine/UKR.pdf>. (Accessed 14 May 2021).

Стаття надійшла до редакції 05.08.2021 р.